

Lammert de Jong: **Bestuur en politiek: verslag en interpretatie van een onderzoek naar de organisatie en werkwijze van enkele lokale bestuursdiensten.**

diss. V.U. Amsterdam, 1973, 175 blz.

De vele voorstellen tot verbetering van de verhouding bestuur-bestuurden blijven een slag in de lucht zolang wij nog vrijwel niets weten over een belangrijk aspect van die verhouding: de rechtstreekse contacten tussen individuele burgers en ambtenaren. Het is dan ook een goede gedachte geweest in het onderzoeksproject bestuur-bestuurden van de Vrije Universiteit (afdeling Bestuurskunde en Laboratorium voor Sociale Psychologie) vooral aan dat aspect aandacht te schenken. Dr. De Jongs proefschrift (promotor prof. dr. H. A. Brasz) is het eerste verslag van een deelonderzoek in het kader van dat project. De kern van het boek is een boeiende poging tot ontwikkeling van een 'theorie van de publiekgerichte organisatie'. De Jong noemt een bestuursdienst publiekgericht, indien deze zo werkt dat de organisatorische afhankelijkheid van de burger zo gering mogelijk is (blz. 29). Hij veronderstelt dat de mate van publiekgerichtheid afhangt van: (a) de contactorganisatie (d.w.z. frekwentie en variatie van het contact tussen de organisatie en de betrokken burgers); (b) de programmering van de besluitvorming (vooral de mate waarin deze vrijheid laat beslissingen aan individuele omstandigheden aan te passen); (c) de mate van geleding en hiërarchie van de besluitvorming; (d) de houding van de ambtenaren tegenover het publiek (blz. 35). Het onderzoek bestaat uit case

studies van de besluitvorming bij gemeentelijke organisaties belast met de uitvoering van de algemene bijstandswet, afgifte van paspoorten, woonruimte-toewijzingen en onderhoud van bestratingen en bij belasting-inspecties belast met het vaststellen van aanslagen inkomstenbelasting. Daarna werden in 19 gemeenten van verschillende omvang en bij één groot en vier kleine belastingkantoren 633 met deze taken belaste ambtenaren ondervraagd.

De Jong trekt uit het onderzoek interessante conclusies. Bij een sterk 'gelede' besluitvorming is de positie van de contact-ambtenaar betrekkelijk zwak. Het omgekeerde hoeft echter niet het geval te zijn. Zo hebben de contactambtenaren in de kleinste gemeenten weinig over de woonruimte te vertellen, dat doen B en W daar zelf. Direct contact tussen besluitnemer en cliënt komt voor bij bestratingen en woonruimte-toewijzing in de kleinste gemeenten en ook — zij het niet dikwijls — bij belastingen. De verwachting dat in grotere organisaties het contact met het publiek wordt verzorgd door ambtenaren met een relatief zwakkere besluitvormingspositie wordt *niet* bevestigd. Uit het onderzoek volgt dan ook niet dat taakuitvoering door een kleinere gemeente de voorkeur verdient boven taakuitvoering door een grotere. Over de hele linie bleek dat ambtenaren met een hogere rang en langere diensttijd aanzienlijk minder publiekgericht zijn dan ambtenaren met een lagere rang en kortere diensttijd. Naast deze kern bevat het boek beschouwingen over de hoofdlijnen van het politiek-bestuurlijke stelsel in

Nederland, een macro-organisatorische interpretatie en een poging tot begripsvorming, alsmede de gebruikte vragenlijsten en tabellen. Het is jammer dat De Jong zich niet sterker op het eigen onderzoek geconcentreerd heeft. Daar had hij best uitvoeriger over kunnen zijn. Over de case-studies zelf komt men weinig te weten. De tabellen zijn rommelig en niet gemakkelijk leesbaar. Storend zijn onnodige herhalingen; zo telde ik tien maal de opmerking dat het object van het bestuurskundig taakonderzoek is: 'de wijze waarop bestuursdiensten publiek gericht zijn'. Op blz. 61 staat als onderkopje 'belastingen' in plaats van 'bestratingen'. Als de auteur over 'besluitvorming' spreekt, heeft hij het uitsluitend over het toepassen van regels en normen ten aanzien van één concreet geval (blz. 33). In hoeverre die regels en normen zelf op de wensen en verlangens van het publiek zijn afgestemd blijft buiten beschouwing. Deze beperking maakt dat het te ver gaat, op grond van dit onderzoek alleen, een eindoordeel te vellen over de wenselijkheid van taakuitvoering door grotere of kleinere eenheden. Het is immers niet uitgesloten dat de gehanteerde regels en normen zelf in kleinere gemeenten meer op het publiek zijn afgestemd dan in grotere. Tussen de directe invloed van de betrokken burger op diens individuele geval en de invloed van het electoraat op de formele wetgevers bevindt zich het belangrijke terrein van beïnvloeding van de besluitvorming via pressiegroepen en de hogere ambtelijke echelons. Die beïnvloeding krijgt bij De Jong nagenoeg geen aandacht.

De titel van het boek is iet of wat misleidend. Bestuur en politiek komen slechts in zeer algemene beschouwingen aan de orde, van organisatie en werkwijze van lokale bestuursdiensten worden slechts enkele aspecten onderzocht. Niettemin biedt deze studie vergroting van onze kennis van een tot nu toe vrijwel onontgonnen terrein en doet deze met spanning uitzien naar volgende deelstudies op grond van het project 'bestuur-bestuurden'. Het is te hopen dat de handelseditie spoedig verschijnt.

G. H. Scholten

in de inhoudsopgave als in de bespreking is de titel van deze dissertatie abusievelijk vermeld als: Bestuur en politiek. Dit moet zijn: Bestuur en publiek. Redactie en recensent bieden hiervoor aan de auteur hun verontschuldigen aan.

Rectificatie

In de bespreking van de dissertatie van Lammert de Jong (B. & M., maart 1974, blz. 106/07) door prof. dr. G. H. Scholten, is een storende fout geslopen. Zowel